

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

เมื่อมีการตายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ ตายโดยยังมีปรากฏสาเหตุ หรือการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าได้กระทำการตามหน้าที่ หรือเป็นการตายซึ่งอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ เพื่อทำบันทึกถึงสาเหตุการตาย หากกรณีที่ไม่สามารถทราบสาเหตุที่แท้จริงของการตายได้ กฎหมายกำหนดให้ส่งศพหรือชิ้นส่วนของศพที่น่าเชื่อว่าเป็นสาเหตุของการตายไปให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับชันสูตรพลิกศพเพื่อทำการพิสูจน์ถึงสาเหตุการตายนั้น กรณีเช่นนี้สถาบันนิติเวชวิทยาซึ่งสังกัดสำนักงานแพทย์ใหญ่กรมตำรวจหรือแผนกชันสูตรพลิกศพของโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ของรัฐจะทำหน้าที่ในการผ่าศพพิสูจน์การตาย แล้วจัดบันทึกผลความเห็นการตายเป็นหนังสือแสดงเหตุการณ์การตาย และพฤติการณ์ที่ตายว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้แจ้งว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

ในปัจจุบันสถาบันนิติเวชวิทยา เป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์การตายตามหลักวิชาการแพทย์ที่มีวิวัฒนาการที่รุดหน้าไปมากพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้งานด้านนิติเวชทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังจะเห็นได้จากความเห็นของแพทย์จากการตรวจพิสูจน์ทางนิติเวช ไม่ว่าจะเป็นการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานหรือการชันสูตรพลิกศพจะเป็นความเห็นที่มีน้ำหนักอย่างมากในทุกลำดับขั้นของการดำเนินคดี ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวนความเห็นแพทย์จะเป็นเรื่องซึ่งว่าคดีดังกล่าวควรจะมีความเห็นสิ่งฟ้องหรือไม่ ส่วนในชั้นพนักงานอัยการจะเป็นตัวชี้ว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ หรือแม้กระทั่งในชั้นศาลเมื่อคู่ความอ้างถึงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในการชันสูตรพลิกศพ ก็มีผลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาคดีของศาล เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวเป็น “พยานทางวิทยาศาสตร์” มีหลัก-การและเหตุผลทางวิชาการ จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญด้าน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131, มาตรา 140 และมาตรา 141.

นิติเวช มีน้ำหนักและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์จำเป็นจะต้องให้การตรวจที่ละเอียดและถูกต้อง จึงจะให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่คดีต่าง ๆ ได้ อาทิ การตรวจคราบเลือด คราบอสุจิ น้ำลาย เส้นผมและเนื้อเยื่อต่าง ๆ² เป็นต้น

จากลักษณะของงานนิติเวชที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวทย่อมมีส่วนสำคัญที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก กล่าวคือแพทย์จะมีส่วนในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน เพื่อนำเสนอเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งหากพยานหลักฐานดังกล่าวบกพร่อง หรือขาดหายไปอาจจะส่งผลถึงขั้นทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหา หรือหากดำเนินคดีได้ ศาลก็ไม่อาจจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษและผู้เสียหายไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐเท่าที่ควร ดังเช่นตัวอย่างกรณีของคดีสองแม่ลูกตระกูลศรีระชนันท์ ความเห็นทางการแพทย์ของสถาบันนิติเวชวิทยาซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมตำรวจระบุว่าการเสียชีวิตของบุคคลทั้งสองเป็นการเสียชีวิตโดยอุบัติเหตุ แต่ผลในทางการสืบสวนสอบสวนกลับเป็นตรงข้าม คือเป็นการเสียชีวิตโดยการถูกฆาตกรรม ซึ่งความเห็นของสถาบันนิติเวชในคดีดังกล่าว เกือบทำให้เชื่อว่าเป็นการเสียชีวิตโดยอุบัติเหตุรถยนต์ธรรมดา ซึ่งปัจจัยที่ทำให้การวินิจฉัยสาเหตุแห่งการตายไม่ถูกต้องต่อความเป็นจริงนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรืออยู่ในองค์กรเดียวกับผู้วินิจฉัยเหตุแห่งการตาย อาจเป็นการครอบงำการทำงานในส่วนที่เกี่ยวกับความเห็นของแพทย์ผู้ทำการพิสูจน์พยานหลักฐาน ซึ่งสามารถกระทำได้ง่าย ปราศจากการควบคุมจากองค์กรภายนอก

สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าว จึงเห็นว่าควรมีการศึกษาถึงแนวความคิด ในการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านนิติเวชขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระอย่างแท้จริงโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจใด ๆ แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสสามารถตรวจสอบการทำงานได้จากองค์กรภายนอก โดยมีการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ระหว่างองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงองค์กรในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนบังเกิดผลอย่างแท้จริง

² ทรงฉัตร โทษยานนท์ และณรงค์ สิงห์ประเสริฐ, นิติเวชศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519) หน้า 3.

1.2 สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์

ปัจจุบันกระบวนการค้นหาสาเหตุการเสียชีวิตที่เป็นอยู่ในประเทศไทยนั้น ยังขาดความเหมาะสมและมีจุดบกพร่องอยู่มาก โดยเฉพาะในกรณีการตายที่มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสถาบันนิติเวชวิทยาอยู่ภายใต้สังกัดของกรมตำรวจ ซึ่งมีการปกครองบังคับบัญชาตามลำดับชั้นโดยเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานและการแสดงความคิดเห็นในเชิงวิชาการอย่างแท้จริง อันอาจส่งผลให้การชันสูตรพลิกศพเพื่อพิสูจน์หาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตายไม่ตรงต่อความเป็นจริงซึ่งอาจเป็นผลต่อรูปคดี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคแก่การอำนวยความสะดวกอันจะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรมนี้ได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากระบวนการชันสูตรพลิกศพในส่วนนี้ใหม่ โดยต้องทำการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148-156 ประกอบกับต้องสร้างหน่วยงานใหม่ขึ้นมารองรับเพื่อรับผิดชอบงานด้านนี้โดยเฉพาะ โดยหน่วยงานใหม่ดังกล่าวควรมีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระ ที่จะสามารถปฏิบัติงานและให้ความคิดเห็นในเชิงวิชาการได้อย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากอำนาจใด ๆ และที่สำคัญก็คือ กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จากต่างองค์กรได้ด้วย เพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการทำงานดังกล่าวยิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1) เพื่อทราบถึงความหมายของงานนิติเวช และวิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

1.3.2) เพื่อทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศต่าง ๆ แบ่งออกเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพที่สำคัญ ๆ เป็น 3 ระบบ คือ ระบบตำรวจ ระบบศาล และระบบแพทย์³ โดยจะทำการศึกษาให้ทราบถึงรายละเอียดของระบบต่าง ๆ เหล่านี้

1.3.3) เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินงานในระบบการบริการทางนิติเวชในระบบต่าง ๆ โดยนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศไทย

³ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ", ดุลพาน (เล่มที่ 3 ปีที่ 41 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2537) : 54.

1.3.4) เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของการจัดบริการทางนิติเวชในประเทศไทย

1.3.5) เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวในข้างต้น พร้อมกับหาแนวทางในการพัฒนาระบบงานนิติเวชที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย โดยนำเอาหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ในระหว่างองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบมาใช้ ในการควบคุมตรวจสอบการทำงานขององค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ แล้วพิจารณาดูว่าระบบใดที่เหมาะสม ควรจะนำมาใช้กับประเทศไทยมากที่สุด

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยดังกล่าวจะศึกษาถึงบทบาทของสถาบันนิติเวชวิทยาในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจน ในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติของการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในคดีของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย และความเป็นไปได้ของการนำระบบการจัดตั้งหน่วยงานอิสระซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบงานนิติเวชที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญามาใช้ในประเทศไทย โดยที่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานซึ่งกันและกันในระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในระบบการทำงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยทำการศึกษาวិเคราะห์เปรียบเทียบกับระบบงานนิติเวชในประเทศต่าง ๆ

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

1.5.1) ศึกษาวิจัยโดยวิธีการวิจัยจากเอกสารซึ่งจะทำการศึกษาค้นคว้าจากตัวบทกฎหมาย คำสั่ง ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำรา รวมทั้งบทความจากวารสารต่าง ๆ ได้แก่

- ก. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- ข. ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ
- ค. ตำราทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ
- ง. บทความในวารสารต่าง ๆ เช่น ดุลพาน สารศิริราช วารสารนิติ-

วิทยาศาสตร์ วารสารคลินิก วารสารนิติศาสตร์ และแพทยสภาสาร เป็นต้น

1.5.2) การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ก. พนักงานสอบสวน
- ข. แพทย์
- ค. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอหรือสาธารณสุขตำบล

- ง. เจ้าหน้าที่งานฝ่ายปกครอง
- จ. ทนายความ
- ฉ. อัยการ
- ช. ศาล

หลังจากทำการศึกษาวิจัยเอกสารดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ก็จะนำมาวิเคราะห์ประมวลให้เป็นระบบ เพื่อหาข้อสรุปและเป็นแนวทางของข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1) เพื่อทราบถึงความหมายของงานนิติเวช และรวมถึงวิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย
- 1.6.2) เพื่อทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระบบตำรวจ ระบบศาล และระบบแพทย์สอบสวน เป็นต้น
- 1.6.3) เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินงานในระบบบริการนิติเวช ซึ่งมีอยู่ในรูปแบบของระบบการชันสูตรพลิกศพในระบบต่าง ๆ โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับระบบของไทย
- 1.6.4) เพื่อทราบถึงมูลเหตุที่แท้จริงของปัญหา และอุปสรรคของระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย
- 1.6.5) เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ พร้อมกับหาแนวทางในการพัฒนาระบบงานนิติเวชในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพต่อไป โดยนำเอาหลักการตรวจสอบดวงตูลระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบมาใช้ แล้วนำมาพิจารณาว่ารูปแบบการทำงานในระบบใดที่เหมาะสม ควรจะนำมาใช้กับประเทศไทยมากที่สุด